

Dorota WIŚNIEWSKA*

 <https://orcid.org/0000-0003-1545-4569>

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ 600 LAT MIASTA ŁODZI. HISTORIA I WSPÓŁCZESNE WYZWANIA

Nadanie Łodzi praw miejskich przez króla Władysława Jagiełłę 29 lipca 1423 r. i związana z tym obchodzona w roku 2023 rocznica sześciuset lat istnienia miasta stały się okazją do licznych wydarzeń kulturalnych, artystycznych i sportowych. Rocznicę przyznania praw miejskich postanowiło uczcić również środowisko naukowe skupione wokół Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. We współpracy z Radą ds. Szkolnictwa Wyższego i Nauki przy Prezydencie Miasta Łodzi zorganizowało 5 czerwca interdyscyplinarną konferencję naukową, nad którą patronat honorowy objęła Prezydent Miasta Łodzi Hanna Zdanowska.

Wydarzenie zostało podzielone na trzy sesje wykładowe i panel dyskusyjny, a udział w nim wzięli przedstawiciele łódzkiego środowiska naukowego, reprezentujący między innymi Uniwersytet Łódzki i Politechnikę Łódzką, oraz przedstawiciele władz miasta. Rocznicowy charakter skłaniał przede wszystkim do refleksji nad historią miasta, jego urbanizacją, rozwojem społecznym i gospodarczym. Jednak w trakcie wystąpień i ożywionej dyskusji koncentrowano się także na sprawach bieżących, w tym na nowych wyzwaniach i potrzebach mieszkańców.

Pierwsza część obrad, moderowana przez prof. dr hab. Wandę M. Krajewską, stworzyła podstawy dla dalszych rozważań, dając kompleksowy obraz genezy, rozwoju miasta i aktualnie rysujących się problemów.

Tło historyczne nakreślił pierwszy z prelegentów, były rektor Uniwersytetu Łódzkiego – prof. dr hab. Wiesław Puś, w wystąpieniu zatytułowanym *Rozwój*

* Dr hab. prof. UŁ, Uniwersytet Łódzki, Wydział Prawa i Administracji, Katedra Badań nad Rozwojem Państwa i Prawa; e-mail: dwisniewska@wpia.uni.lodz.pl

Łodzi przemysłowej do czasu I Wojny Światowej. Zwrócił on uwagę na pierwszy przywilej nadany przez biskupa wrocławskiego Jana Kropidłę 15 maja 1414 r., mocą którego w obrębie wsi przy trakcie z Łęczycy do Krakowa miało zostać założone miasto Ostroga. Prelegent wskazał, że ranga tego przywileju bywa przeceniana, a miasto zostało utworzone na podstawie przywileju króla Władysława Jagiełły, czyli jedyne go podmiotu uprawnionego do lokowania miast. Zatem *de facto* Łódź została założona w 1423 r. Profesor Wiesław Puś przedstawił kolejne etapy rozwoju miasta, podkreślając rangę działań władz Królestwa Kongresowego dla przekształcenia się Łodzi w metropolię i ośrodek przemysłowy.

Kolejny wykład, wygłoszony przez dr inż. arch. Marię Dankowską z Politechniki Łódzkiej – pt. *Historia rozwoju przestrzennego miasta Łodzi*, umożliwił uczestnikom konferencji zapoznanie się z dziejami osadnictwa na terytorium współczesnej Łodzi, prześledzenie gwałtownego rozwoju i rozbudowy miasta w XIX w. i dwudziestolecium międzywojennym oraz zaznajomienie się z procesem urbanizacji w XX w. Prelegentka ukazała rozwój przestrzenny Łodzi, nie tylko bazując na materiałach archiwalnych (np. planach osad fabrycznych Nowe Miasto i Łódka, które zostały utworzone w latach dwudziestych XIX w.), ale również przedkładając szereg rekonstrukcyjnych map i planów.

Nawiązując do problematyki rozwoju przestrzennego, kolejny z prelegentów – prof. dr hab. Andrzej Kruk z Uniwersytetu Łódzkiego, przedstawił układ hydrograficzny miasta i jego okolic. W wystąpieniu pt. *Sieć rzek i strumieni miasta Łodzi w kontekście rozwoju przemysłu włókienniczego* wskazał około 20 rzek i cieków przepływających przez miasto, istniejące nad nimi jeszcze w XIX w. młyny i powstające zakłady włókiennicze. Zwrócił również uwagę na problem budowy kanałów i ukrycia odcinków rzek pod ziemią, a także na ich zanieczyszczenia związane z rozwojem przemysłu. Ponadto przedstawił wyniki przeprowadzanych współcześnie badań, związanych z ekosystemem łódzkich rzek oraz planowane i podejmowane działania ochronne.

Druga część obrad koncentrowała się wokół historii Łodzi i rozmaitych jej aspektów, począwszy od lat dwudziestych XIX w. po lata siedemdziesiąte wieku XX i była moderowana przez prof. dr hab. Krzysztofa Skotnickiego.

Wystąpienia w tym panelu inaugurowała dr hab. Dorota Wiśniewska, prof. UŁ, referatem pt. *Od Łodzi feudalnej do kapitalistycznej prawne aspekty*. Przedstawiła problematykę nabywania przez osadników przybywających do Łodzi w pierwszej połowie XIX w. tak zwanej własności prefabrykanckiej. Scharakteryzowała przyznawane im uprawnienia (np. prawo do otrzymywania bezpłatnie drewna na cele budowlane czy zakupu cegły po preferencyjnych cenach) oraz specyficzne obowiązki ściśle związane z rozwojem miasta przemysłowego

(wśród nich m.in. obowiązek zabudowania nieruchomości, obowiązek prowadzenia działalności gospodarczej oraz możliwość zbycia placu budowlanego tylko na rzecz określonego kręgu podmiotów).

Następny wykład pt. *Łódź podczas wojen światowych i w okresie międzywojennym* wygłosił prof. dr hab. Przemysław Waingertner z Uniwersytetu Łódzkiego. Poruszył on szereg niezwykle interesujących kwestii, związanych z problemami, z jakimi borykali się mieszkańcy oraz władze miejskie w tym okresie. Jednym z nich były różnice demograficzne wynikające z wyludnienia Łodzi w czasie I wojny światowej, kryzysu gospodarczego lat trzydziestych czy wreszcie spowodowane wybuchem II wojny światowej i aneksją do terytorium III Rzeszy. Natomiast kolejnymi stanowiły aspekty związane z wielokulturowością mieszkańców. Referent przedstawił również zmiany zachodzące we władzach miejskich, będące efektem huśtawki wyborczej.

Oscylując wokół problematyki dwudziestolecia międzywojennego, dr hab. Joanna Sosnowska, prof. UŁ, wygłosiła wykład na temat: *Oświata i szkolnictwo w Łodzi przed II wojną światową*. Przede wszystkim zwróciła uwagę na znaczący wzrost liczby uczniów i tworzenie nowych szkół, a także budowę nowych placówek edukacyjnych na terenie miasta. Innym bardzo istotnym aspektem, mającym wpływ na poziom kształcenia dzieci i młodzieży zamieszkującej Łódź, a poruszonym przez referentkę, były wysokie kary nakładane na rodziców i opiekunów prawnych naruszających przepisy dotyczące obowiązku szkolnego.

Sesję zamknęło wystąpienie pt. *Program na miarę naszych potrzeb i możliwości? Założenia i wyniki modernizacji Łodzi w latach 70. XX w.* wygłoszone przez dr. hab. Krzysztofa Lesiakowskiego, prof. UŁ. Referent przedstawił w nim program modernizacji miasta zakładający m.in. rozbudowę łódzkiego przemysłu związaną z planowanym unowocześnieniem zakładów, rozwój budownictwa mieszkalnego i przebudowę śródmieścia, a także poprawę komunikacji publicznej.

Koniec każdej z tych dwóch części obrad wieńczyła bardzo ożywiona dyskusja, w trakcie której uczestnicy i prelegenci mieli możliwość wymiany poglądów na temat różnych aspektów historii miasta, przyczyn jego rozwoju, problemów, z jakimi borykały się władze miasta oraz sami mieszkańcy.

Ostatnia z sesji wykładowych została poświęcona aktualnej sytuacji Łodzi i wyzwaniom stojącym przed władzami miejskimi oraz mieszkańcami. Moderatorem tej części obrad był prof. dr hab. Wojciech Wolf, który jako pierwszemu referentowi udzielił głosu prof. dr. hab. Tadeuszowi Markowskiemu z Uniwersytetu Łódzkiego.

Prelegent w wykładzie pt. *Regeneracja miasta przemysłowego. Strategia dla Łodzi w świetle wyzwań cywilizacyjnych i trendów rozwoju miast i metropolii miejskich* zwrócił uwagę na liczne problemy związane np. z procesami rozpraszania się zabudowy i rozlewania się urbanizacji, funkcjonowaniem transportu oraz komunikacji publicznej, a także przeszkodami w finansowaniu rozwoju miasta. W zajmujący sposób mówił o konieczności dostosowania planów urbanistycznych do obecnej sytuacji geopolitycznej oraz o lokalnej polityce przestrzennej.

Ostatni referat pt. *Energia dla Łodzi*, przygotowany przez prof. dr. hab. inż. Romana Zarzyckiego oraz prof. dr. hab. inż. Grzegorza Wielgosińskiego z Politechniki Łódzkiej, został poświęcony problematyce bezpieczeństwa energetycznego. Wśród poruszanych zagadnień znalazły się kwestie pokrycia perspektywicznego zapotrzebowania łódzkich odbiorców na energię, zwiększania udziału energii ze źródeł odnawialnych oraz wykorzystania krajowych złóż. Analizowane problemy zostały przedstawione na tle europejskim, a nawet ogólnoswiatowym.

Zwieńczenie obrad stanowił panel dyskusyjny poświęcony *Wyzwaniom i problemom przed jakimi miasto Łódź stoi obecnie*, w którym udział wzięli przedstawiciele władz miasta, prelegenci oraz uczestnicy konferencji. Natomiast funkcję moderatora pełnił były rektor Uniwersytetu Łódzkiego – prof. dr. hab. Antoni Różalski.

W trakcie dyskusji omawiano zarówno słabe, jak i mocne strony naszego miasta. Poruszono m.in. kwestię programu obszarowej rewitalizacji Łodzi, zasobów kapitału ludzkiego i umiędzynarodowienia łódzkich uczelni. Debata objęła także kierunki dalszego rozwoju miasta, w tym kreowanie odpowiednich warunków społecznych, gospodarczych i ekonomicznych.